

ULTIMELE SCRISORI ȘI ARTICOLE
ALE LUI V. I. LENIN²⁰⁵

23 DECEMBRIE 1922—2 MARTIE 1923

I

SCRISOARE CĂTRE CONGRES ²⁰⁶

Aș recomanda în mod stăruitor ca la acest congres să se adopte o serie de schimbări în organizarea noastră politică.

Aș vrea să vă împărtășesc unele considerente, pe care le socot ca fiind mai importante.

În primul rînd, propun să mărim numărul membrilor Comitetului Central pînă la cîteva zeci sau chiar pînă la o sută. Eu cred că dacă nu vom efectua o asemenea reformă, Comitetul nostru Central va fi amenințat de mari primejdii în caz că desfășurarea evenimentelor nu ne va fi pe deplin favorabilă (și pe o asemenea desfășurare favorabilă nu putem conta).

Apoi aș vrea să supun atenției congresului propunerea mea ca el să acorde, în anumite circumstanțe, putere de lege hotărîrilor Comisiei de stat a planificării, acceptînd în această privință, într-o anumită măsură și în anumite condiții, și punctul de vedere al tov. Troțki.

În ceea ce privește primul punct, adică mărirea numărului de membri, cred că acest lucru este necesar pentru a întări autoritatea Comitetului Central, cît și pentru a desfășura o activitate serioasă în direcția îmbunătățirii aparatului nostru și a preîntîmpina posibilitatea ca conflictele dintre unele mici părți ale Comitetului Central să capete o însemnătate cu totul excesivă pentru destinele partidului.

Cred că partidul nostru este în drept să ceară clasei muncitoare 50—100 de membri pentru Comitetul Central și că ea poate să i-i dea fără o prea mare încordare de forțe.

O asemenea reformă ar duce la o întărire considerabilă a partidului nostru și ar ușura lupta pe care el trebuie s-o ducă în încercuirea unor state vrăjmașe, și care, după părerea mea, poate — și trebuie — să se ascută simțitor în anii ce vin. Cred că stabilitatea partidului nostru ar avea enorm de câștigat de pe urma unei asemenea măsuri.

Lenin

23. XII. 1922

Text consemnat de M. V.

II

Continuarea însemnărilor.

24 decembrie 1922

Prin stabilitatea Comitetului Central, despre care am vorbit mai sus, eu înțeleg măsuri împotriva unei sciziuni, în măsura în care, în general, asemenea măsuri pot fi luate. Fiindcă albgardistul de la „Russkaia Misl“ (S.S. Oldenburg, mi se pare) a avut, fără îndoială, dreptate atunci când, în primul rînd, în jocul lor împotriva Rusiei sovietice, a mizat pe o sciziune în partidul nostru și când, în al doilea rînd, în vederea acestei sciziuni a mizat pe divergențele foarte serioase din rîndurile lui.

Partidul nostru se sprijină pe două clase, și de aceea e posibilă instabilitatea lui și devine inevitabilă căderea lui dacă între aceste două clase nu poate să existe o înțelegere. A lua pentru o asemenea eventualitate unele măsuri sau altele și a discuta, în genere, despre stabilitatea Comitetului nostru Central este inutil. Nici un fel de măsuri nu vor putea, în acest caz, să prevină o sciziune. Dar eu sper că toate acestea se referă la un viitor prea îndepărtat și constituie un eveniment prea neverosimil ca să vorbim despre el.

Am în vedere stabilitatea ca garanție împotriva unei sciziuni în viitorul apropiat și vreau să expun aici o serie de considerente cu caracter pur personal.

Cred că, din acest punct de vedere, esențialul în problema stabilității îl constituie relațiile dintre asemenea membri ai

Comitetului Central ca Stalin și Troțki. Raporturile dintre ei constituie, cred eu, cel puțin jumătate din pericolul sciziunii, care ar putea fi evitată și a cărei evitare, după părerea mea, ar putea fi înlesnită, între altele, prin mărirea numărului membrilor Comitetului Central pînă la 50 sau la 100.

Tov. Stalin, devenind secretar general, a concentrat în mîinile sale o putere nemărginită, și nu sînt convins că el va ști întotdeauna să folosească cu destulă prudență această putere. Pe de altă parte, tov. Troțki, așa cum s-a văzut încă din lupta dusă de el împotriva Comitetului Central în problema Comisariatului poporului pentru căile de comunicație, se distinge nu numai prin aptitudini remarcabile. El este, poate, omul cel mai capabil din actualul Comitet Central, dar este peste măsură de încrezut și manifestă o preferință excesivă pentru latura pur administrativă a muncii.

Aceste două însușiri ale unor conducători dintre cei mai remarcabili ai actualului Comitet Central sînt de natură să ducă, chiar și în mod nepremeditat, la o sciziune, și dacă partidul nostru nu va lua măsurile necesare, sciziunea poate să se producă pe neașteptate.

N-am să-i mai caracterizez și pe ceilalți membri ai Comitetului Central sub raportul calităților lor personale. Vreau doar să amintesc că episodul din octombrie cu Zinoviev și Kamenev n-a fost în nici un caz ceva întîmplător, dar acest episod li se poate imputa tot atît de puțin lor personal pe cît i se poate imputa lui Troțki nebolșevismul său.

În ce privește membrii tineri ai Comitetului Central, aș vrea să spun cîteva cuvinte despre Buharin și Peatakov. Aceștia sînt, după mine, elementele cele mai remarcabile (dintre elementele cele mai tinere), și în privința lor ar trebui să se aibă în vedere următoarele: Buharin nu este numai un teoretician extrem de valoros și de capabil al partidului, el mai este considerat — și pe bună dreptate — ca un răsfățat al întregului partid; dar vederile lui teoretice numai cu mari rezerve pot fi socotite ca fiind pe deplin mar-

xiste, căci el are ceva scolastic (nu a studiat niciodată și cred că n-a înțeles niciodată pe deplin dialectica).

25. XII. Cît despre Peatakov, el este, fără îndoială, un om cu o deosebită putere de voință și cu aptitudini remarcabile, dar are prea multă înclinație spre metode administrative și se lasă prea mult antrenat de latura administrativă a muncii, pentru ca să te poți bizui pe el într-o problemă politică serioasă.

Firește, atît prima cît și cea de-a doua observație au în vedere numai momentul de față și ele rămîn valabile în ipoteza că acești doi remarcabili și devotați activiști nu vor găsi prilejul să-și completeze cunoștințele și să-și lichideze unilateralitatea lor.

Lenin

25. XII. 1922

Text consemnat de M. V.

COMPLETARE LA SCRISOAREA DIN 24 DECEMBRIE 1922

Stalin este prea brutal, și acest defect, cu totul suportabil în mediul nostru și în relațiile dintre noi, comuniștii, devine intolerabil cînd cineva exercită funcția de secretar general. De aceea propun tovarășilor să se gîndească la modalitatea de a-l elibera pe Stalin din această funcție și de a numi în locul lui pe altcineva, care în orice privință să se deosebească de dînsul numai printr-o singură calitate, și anume să fie mai îngăduitor, mai loial, mai politicos și mai atent față de tovarăși, mai puțin capricios etc. Această împrejurare ar putea să pară un amănunt cu totul neînsemnat. Dar eu cred că, din punctul de vedere al preîntîmpinării unei sciziuni și al celor spuse de mine mai sus despre relațiile dintre Stalin și Troțki, acesta nu este un amănunt, sau este un amănunt care poate să capete o importanță decisivă.

Lenin

Text consemnat de L. F.

4 ianuarie 1923

III

Continuarea însemnărilor.
26 decembrie 1922

Mărirea numărului membrilor Comitetului Central la 50 sau chiar la 100 este menită, după părerea mea, să servească unui dublu sau chiar triplu scop : cu cît vor fi mai mulți membri în Comitetul Central, cu atît mai mare va fi numărul tovarășilor care se vor iniția în activitatea acestuia și cu atît mai mic va fi pericolul de a se ajunge la o sciziune ca urmare a unei imprudențe. Atragerea unui număr mare de muncitori în Comitetul Central le va permite să îmbunătățească aparatul nostru, care funcționează cît se poate de defectuos. Acest aparat este, în fond, cel moștenit de la vechiul regim, fiindcă într-un răstimp atît de scurt ne-a fost cu totul imposibil să-l transformăm, mai cu seamă în condițiile create de război, de foamete etc. De aceea, „criticilor“ care, cu zîmbete ironice sau pline de răutate, ne arată defectele aparatului nostru le putem răspunde liniștit că ei nu înțeleg cîtuși de puțin condițiile actualei revoluții. Într-un răstimp de cinci ani este, în general, imposibil să transformi în măsură suficientă aparatul, mai ales în condițiile în care a avut loc la noi revoluția. Este de ajuns că în acești cinci ani noi am creat un stat de tip nou, în care muncitorii, în fruntea țăranilor, merg înainte împotriva burgheziei ; și aceasta, într-o situație internațională ostilă, înseamnă o operă gigantică. Dar conștiința acestui fapt nu trebuie în nici un caz să ne împiedice să vedem că, în fond, am preluat vechiul aparat, rămas de la țar și de la burghezie, și că acum, o dată cu venirea păcii și cu asigurarea nevoilor minime ale populației, care suferea de foame, întreaga activitate trebuie îndreptată spre îmbunătățirea aparatului.

După cum văd eu lucrurile, cîteva zeci de muncitori, devenind membri ai Comitetului Central, pot mai bine ca oricine să se ocupe de verificarea, îmbunătățirea și reorganizarea aparatului nostru. Inspecția muncitorească-țăranască, care avea la început această funcție, s-a dovedit a nu fi în stare să facă față cerințelor și ea poate fi folosită numai ca o „anexă“ sau, în anumite condiții, ca un ajutor pe lîngă acești membri ai Comitetului Central. Muncitorii

care urmează să fie incluși în Comitetul Central trebuie, după părerea mea, să fie aleși, de preferință, nu dintre aceia care au activat vreme îndelungată în organele de stat (în această parte a scrisorii mele, ori de câte ori vorbesc de muncitori am în vedere și pe țărani), pentru că la acești muncitori s-au format deja anumite tradiții și anumite idei preconcepute, împotriva cărora tocmai ar fi de dorit să luptăm.

Muncitorii care urmează să fie aleși ca membri ai Comitetului Central trebuie recrutați de preferință dintre aceia care se află mai jos de pătura ce s-a ridicat la noi, în ultimii cinci ani, în rîndul funcționarilor de stat și care fac parte mai mult din muncitorii și țărani de rînd, însă care nu intră în categoria exploataților direcți sau indirecti. Cred că asemenea muncitori, participînd la toate ședințele Comitetului Central, la toate ședințele Biroului Politic și citind toate documentele Comitetului Central, pot forma cadre de partizani devotați ai orînduirii sovietice, care vor fi în stare, în primul rînd, să imprime stabilitate Comitetului Central însuși și, în al doilea rînd, să se ocupe în mod efectiv de înnoirea și îmbunătățirea aparatului.

Lenin

Text consemnat de L. F.
26. XII. 1922

Publicat pentru prima oară în 1956,
în revista „Kommunist” nr. 9

Se tipărește după textul
consemnat de secretară
(un exemplar dactilografiat)

IV

Continuarea însemnărilor.
27 decembrie 1922

CU PRIVIRE LA ATRIBUIREA
UNOR FUNCȚII LEGISLATIVE
COMISIEI DE STAT A PLANIFICĂRII ²⁰⁷

Această idee a fost exprimată, mi se pare, încă de mult de tov. Troțki. Eu m-am pronunțat împotriva ei, pentru că am considerat că în acest caz s-ar produce o serioasă neconcordanță în sistemul nostru de instituții legislative. Dar după o atentă examinare a problemei, găsesc că în fond există aici o idee sănătoasă, și anume: Comisia de stat a planificării se află întrucîtva la o parte de instituțiile noastre legislative, cu toate că ea, ca un colectiv de oameni competenți, experți, reprezentanți ai științei și tehnicii, dispune în fond de cele mai multe date pentru a-și forma o părere justă în diferite probleme.

Noi însă porneam pînă acum de la ideea că Comisia de stat a planificării trebuie să furnizeze statului un material analizat în mod critic, iar instituțiile de stat să rezolve treburile de stat. Cred că în situația actuală, cînd treburile de stat au devenit extrem de complexe, cînd de cele mai multe ori sîntem nevoiți să rezolvăm în mod alternativ probleme în care se cere o expertiză din partea unor membri ai Comisiei de stat a planificării și probleme în care nu se cere o asemenea expertiză, ba mai mult chiar, să rezolvăm probleme în care unele puncte cer o expertiză din partea Comisiei de stat a planificării în timp ce altele nu cer o asemenea expertiză — cred că în momentul de față trebuie să facem un pas în direcția lărgirii competenței Comisiei de stat a planificării.

Eu concep acest pas în sensul că hotărârile Comisiei de stat a planificării nu vor putea fi anulate prin procedura sovietică obișnuită și că schimbarea unei hotărâri se va face printr-o procedură specială, bunăoară prin prezentarea problemei într-o sesiune a Comitetului Executiv Central din Rusia, prin pregătirea problemei în vederea adoptării unei noi hotărâri pe baza unor instrucțiuni speciale, întocmind totodată, pe baza unor reguli speciale, referate din care să se vadă dacă hotărârea respectivă a Comisiei de stat a planificării trebuie anulată, și, în sfârșit, prin fixarea unor termene speciale pentru modificarea hotărârii luate de Comisia de stat a planificării într-o problemă sau alta etc.

În această privință, eu cred că putem și trebuie să acceptăm punctul de vedere exprimat de tov. Troțki, dar nu în sensul că președinte al Comisiei de stat a planificării urmează să fie unul dintre conducătorii noștri politici sau președintele Consiliului economic superior etc. Mi se pare că aici problema principială, în momentul de față, se împletește prea strâns cu cea de ordin personal. Cred că acuzațiile pe care le auzim rostindu-se astăzi împotriva președintelui Comisiei de stat a planificării, tov. Krjijanovski, și a locțiitorului său, tov. Peatakov, și care în privința amândurora sînt formulate în așa fel încît, pe de o parte, vedem că se aduc învinuiri de moliciune excesivă, de lipsă de personalitate și lipsă de caracter, iar pe de altă parte învinuiri de grosolanie excesivă, de spirit cazon, de insuficient de temeinică pregătire științifică etc., cred că aceste învinuiri exprimă două laturi ale problemei care sînt exagerate la extrem și că în realitate la Comisia de stat a planificării avem nevoie de o îmbinare pricepută a acestor două tipuri de caracter, dintre care unul ar putea să aibă drept model pe Peatakov, iar celălalt pe Krjijanovski.

Cred că în fruntea Comisiei de stat a planificării trebuie să stea un om care, pe de o parte, să posede o bună pregătire științifică, și anume pe linie tehnică sau agronomică, și să aibă o vastă experiență practică, căpătată în decenii de muncă în domeniul tehnicii sau al agronomiei. Cred că

un asemenea om trebuie să posedे nu atît calitățile unui conducător administrativ, cît o bogată experiență și capacitatea de a-și apropia oamenii.

Lenin

27. XII. 1922

Text consemnat de M. V.

V

Continuarea scrisorii cu privire la caracterul legislativ al hotărîrilor

Comisiei de stat a planificării.

28. XII. 1922

Am observat la unii dintre tovarășii noștri care sînt capabili să exercite o influență hotărîtoare asupra mersului treburilor de stat tendința de a exagera latura administrativă, care, desigur, este necesară la locul și la timpul ei, dar care nu trebuie confundată cu latura științifică, cu cuprinderea amplei realități, cu capacitatea de a-și apropia oamenii ș.a.m.d.

În orice instituție de stat, și mai cu seamă la Comisia de stat a planificării, este nevoie de îmbinarea acestor două calități, și atunci cînd tov. Krjijanovski mi-a spus că l-a chemat pe Peatakov la Comisia de stat a planificării și că s-a înțeles cu dînsul să lucreze acolo, eu m-am declarat de acord, dar aveam, pe de o parte, în gîndul meu unele îndoieli, iar pe de altă parte speram uneori că vom obține aici o îmbinare a ambelor tipuri de oameni de stat. Pentru a ști dacă această speranță s-a împlinit sau nu, trebuie să așteptăm acum ceva mai mult și să observăm mai îndelung rezultatele practice, dar în principiu, cred eu, nu încapе nici o îndoială că o asemenea îmbinare de caractere și tipuri (oameni, calități) este absolut necesară pentru o bună funcționare a instituțiilor de stat. Cred că tot atît de dăunătoare este aici exagerarea „metodelor administrative“, ca și, în genere, orice altă exagerare. Conducătorul unei instituții de stat trebuie să posedе în gradul cel mai înalt capacitatea de a-și apropia oamenii și să aibă în suficientă măsură temeinice cunoștințe științifice și tehnice pentru a controla

munca lor. Aceasta este condiția de căpetenie. Fără ea munca nu se poate desfășura cum trebuie. Pe de altă parte, este foarte important ca el să știe să administreze și să aibă în această muncă unul sau mai multe ajutoare destoinice. O îmbinare a acestor două calități într-o singură persoană este puțin probabil să existe și poate că nici nu e necesară.

Lenin

Text consemnat de L. F.
28. XII. 1922

VI

Continuarea însemnărilor cu privire la
Comisia de stat a planificării.
29 decembrie 1922

Comisia de stat a planificării, după cât se vede, se dezvoltă, la noi, sub toate aspectele și se transformă într-o comisie de experți. În fruntea unei asemenea instituții trebuie să stea neapărat o persoană cu experiență vastă și cu o cultură științifică multilaterală în domeniul tehnicii. Aici factorul administrativ trebuie să aibă, în fond, doar un rol auxiliar. O anumită independență și autonomie a Comisiei de stat a planificării este absolut necesară pentru prestigiul acestei instituții științifice și ea este condiționată de un singur lucru, anume de conștiinciozitatea lucrătorilor ei, de năzuința lor scrupuloasă de a traduce în viață planul nostru de construcție economică și socială.

Această din urmă calitate, bineînțeles, poate fi întâlnită astăzi numai ca o excepție, fiindcă majoritatea covârșitoare a oamenilor de știință din care, în mod firesc, este alcătuită Comisia de stat a planificării sînt inevitabil contaminați de concepții și prejudecăți burgheze. Verificarea lor sub acest aspect trebuie să constituie sarcina cîtorva persoane care pot forma prezidiul Comisiei de stat a planificării, care trebuie să fie comuniști și să observe zi de zi, în întreaga desfășurare a activității, în ce măsură sînt devotați oamenii de știință burghezi, să urmărească cum se leapădă ei de prejudecățile lor burgheze și, totodată, cum, treptat, trec pe pozițiile socialismului. Această îmbinare a muncii

de control științific cu munca pur administrativă ar trebui să constituie idealul conducătorilor Comisiei de stat a planificării din republica noastră.

Lenin

Text consemnat de M. V.
29 decembrie 1922

Este rațional ca munca pe care o desfășoară Comisia de stat a planificării să fie împărțită în diferite sarcini, sau, dimpotrivă, ar fi mai indicat să tindem spre formarea unui cerc de specialiști permanenți, care să fie controlați sistematic de către prezidiul Comisiei de stat a planificării și care să poată rezolva totalitatea problemelor ce intră în competența lui? Cred că această din urmă variantă ar fi mai rațională și că ar fi mai indicat să tindem spre micșorarea numărului de sarcini vremelnice și urgente.

Lenin

29 decembrie 1922
Text consemnat de M. V.

Publicat pentru prima oară în 1956
în revista „Kommunist” nr. 9

Se tipărește după textul
consemnat de secretară
(un exemplar dactilografiat)

VII

Continuarea însemnărilor.
29 decembrie 1922

(LA CAPITOLUL CU PRIVIRE LA MĂRIREA
NUMĂRULUI MEMBRILOR
COMITETULUI CENTRAL)

O dată cu mărirea numărului membrilor Comitetului Central, trebuie, după părerea mea, să ne ocupăm totodată — și, poate, mai cu seamă — de verificarea și îmbunătățirea aparatului nostru, care nu e bun de nimic. În acest scop, e necesar să recurgem la serviciile unor specialiști de înaltă calificare, și sarcina de a ne pune la dispoziție asemenea specialiști trebuie să revină Inspecției muncitorești-țărănești.

Cum să îmbinăm munca acestor specialiști în domeniul verificării, care posedă cunoștințe suficiente, cu aceea a noilor membri ai Comitetului Central — asta e o sarcină care trebuie rezolvată în mod practic.

Eu cred că Inspecția muncitorească-țărănească (ca urmare a dezvoltării ei și a nedumeririlor noastre în legătură cu această dezvoltare) a avut drept rezultat ceea ce observăm astăzi, și anume o stare de tranziție de la un comisariat special al poporului la o funcție specială a unor membri ai Comitetului Central ; de la o instituție care revizuieste totul la un corp de revizori, puțini la număr, dar de primul rang, care trebuie să fie bine remunerați (ceea ce este deosebit de necesar în secolul nostru, când pentru orice lucru trebuie să plătești, și mai ales în condiții când revizorii se află în serviciul direct al acelor instituții care-i plătesc mai bine).

Dacă numărul membrilor Comitetului Central va fi mărit în mod corespunzător și dacă ei, cu ajutorul membrilor Inspecției muncitorești-țărănești, specialiști de înaltă califi-

care și competenți în toate domeniile, vor face an de an un curs de conducere de stat, atunci, cred eu, vom rezolva cu succes această sarcină, pe care atîta vreme n-am reușit s-o rezolvăm.

În concluzie deci, să mărim pînă la 100 numărul membrilor Comitetului Central și la cel mult 400—500 pe acela al ajutoarelor lor — membri ai Inspecției muncitorești-țărănești — care, din însărcinarea lor, să facă diverse revizii.

Lenin

29 decembrie 1922
Text consemnat de M. V.

*Publicat pentru prima oară în 1956,
în revista „Kommunist” nr 9*

*Se tipărește după textul
consemnat de secretară
(un exemplar dactilografiat)*

Continuarea însemnărilor.
30 decembrie 1922

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII”²⁰⁸

Am impresia că m-am făcut tare vinovat față de muncitorii din Rusia pentru că n-am intervenit destul de energic și de categoric în faimoasa problemă a autonomizării, care în mod oficial este denumită, mi se pare, problema uniunii republicilor sovietice socialiste.

În vară, când s-a iscat această problemă, eram bolnav, iar după aceea, în toamnă, mi-am pus prea mari speranțe în însănătoșirea mea și în presupunerea că plenarele din octombrie și decembrie îmi vor da posibilitatea să intervin în această problemă. Dar n-am putut să particip nici la plenarynara din octombrie (consacrată acestei probleme), și nici la cea din decembrie, așa că problema a fost dezbătută aproape în întregime fără mine.

Am avut posibilitatea doar să stau de vorbă cu tov. Dzerjinski, care tocmai venise din Caucaz și care mi-a relatat cum se prezintă această problemă în Gruzia. Am avut de asemenea posibilitatea să schimb câteva cuvinte cu tov. Zinoviev și să-mi exprim temerile mele în această privință. Din cele comunicate de tov. Dzerjinski, care s-a aflat în fruntea comisiei trimise de Comitetul Central „să ancheteze” incidentul din Gruzia, am tras doar unele concluzii care îmi inspiră cele mai mari temeri. Dacă lucrurile au ajuns pînă acolo încît Ordjonikidze, după cum mi-a comunicat tov. Dzerjinski, a putut să recurgă la violență fizică, ne putem închipui în ce mocirlă am alunecat. Se vede că toată această idee a „autonomizării” era fundamental greșită și cu totul inoportună.

Se spune că era nevoie de unitatea aparatului. De unde porneau asemenea afirmații? Oare nu de la același aparat rusesc pe care, așa cum am mai arătat într-una din paginile precedente ale jurnalului meu, l-am preluat de la țarism și l-am uns doar cu puțin mir sovietic?*

Nu încapе îndoială că ar fi trebuit să așteptăm cu această măsură pînă cînd am fi putut spune că garantăm pentru aparatul nostru ca pentru unul care este într-adevăr al nostru. Dar astăzi, dacă vrem să fim cinștiți, trebuie să spunem, dimpotrivă, că ceea ce numim noi aparatul nostru este un aparat care de fapt ne este încă complet străin și reprezintă o amestecătură burghezo-țaristă, pe care noi, în acești cinci ani, în care ne-a lipsit ajutorul altor țări și am dat precădere „preocupărilor” militare și luptei împotriva foametei, n-am avut nici o posibilitate să-l transformăm.

În asemenea condiții este foarte firesc că „libertatea de a ieși din uniune”, cu care încercăm să ne justificăm, va deveni un simplu petic de hîrtie, care nu va fi în stare să apere pe alogenii din Rusia de invazia celui rus neoaș, a celui velicorus șovinist, în fond nemernic și opresor, care este birocratul tipic rus. Nu încapе îndoială că infimul procent de muncitori sovietici și sovietizați se va îneca în acest ocean de lepădături șovinite velicoruse ca musca în lapte.

În sprijinul acestei măsuri se invocă argumentul că au fost create acolo comisariate ale poporului în domenii care privesc de-a dreptul psihologia națională, învățămîntul național. Dar aici se naște întrebarea dacă aceste comisariate ale poporului pot fi complet separate, precum și a doua întrebare, dacă noi am luat cu suficientă grijă măsuri pentru a apăra într-adevăr pe alogeni de satrapul neoaș rus. Cred că n-am luat asemenea măsuri, cu toate că am fi putut și ar fi trebuit să le luăm.

Cred că aici au jucat un rol nefast pripeala lui Stalin și înclinarea lui spre metode administrative, ca și îndrîjirea lui împotriva faimosului „social-naționalism”. În general, iritarea are, de obicei, în politică un rol din cele mai funeste.

Mă tem, de asemenea, că tov. Dzerjinski, care s-a dus în Caucaz să întreprindă cercetări în chestiunea „crimelor”

* Vezi volumul de față, p. 371—375. — *Nota red.*

comise de acești „social-naționali“, s-a distins și el, de data asta, numai prin atitudinea sa neaoș rusească (se știe că alogenii rusificați sînt întotdeauna înclinați să exagereze în atitudinea lor neaoș rusească) și că imparțialitatea întregii sale comisii este suficient caracterizată prin actele de violență la care a recurs Ordjonikidze. Cred că nici o provocare și nici chiar o jignire nu poate să justifice asemenea acte de violență rusească și că tov. Dzerjinski a comis o greșeală ireparabilă prin atitudinea sa ușuratică față de asemenea acte de violență.

Ordjonikidze reprezenta în fața tuturor celorlalți cetățeni din Caucaz puterea de stat. Ordjonikidze n-avea dreptul să se lase cuprins de enervarea pe care o invocă el și Dzerjinski. Dimpotrivă, era obligat să dea dovadă de acea stăpînire de sine la care nu este obligat nici un cetățean de rînd, și cu atît mai puțin un cetățean care e acuzat de crimă „politică“. Or, acești social-naționali erau, în fond, niște cetățeni acuzați de crimă politică, și toate împrejurările acestei acuzații nu puteau s-o califice decît în acest fel.

Dar aici se ridică și o importantă problemă principială : cum trebuie înțeles internaționalismul ?*

Lenin

30. XII. 1922

Text consemnat de M. V.

Continuarea însemnărilor.

31 decembrie 1922

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII“

(Continuare)

În scrierile mele despre problema națională am arătat deja că este cu totul neindicat procedeu de a pune în mod abstract problema naționalismului în general. Trebuie să facem distincție între naționalismul unei națiuni asupra

* În continuare, în însemnările stenografiate figurează următorul text, care este șters : „Cred ca tovarășii noștri nu sînt îndeajuns de lamuriți în această importantă problema principială“. — *Nota red.*

și acela al națiunii asuprite, între naționalismul unei națiuni mari și acela al unei națiuni mici.

Cît privește cel de-al doilea fel de naționalism, trebuie spus că în practica istorică, noi, cei ce aparținem unei națiuni mari, ne facem mai totdeauna vinovați de nenumărate violențe, ba mai mult chiar, fără să ne dăm seama, ne facem vinovați de nenumărate violențe și jigniri, — e de ajuns să mă întorc cu gîndul la vremea cînd mă aflam în regiunea Volgăi, și să-mi amintesc cum acolo cei de alt neam sînt tratați cu dispreț, cum un polonez nu este numit altfel decît „leah”, cum unui tătar i se spune totdeauna în derîdere „cneaz”, iar unui ucrainean — „hohol” și cum gruzinii și ceilalți alogeni originari din Caucaz sînt porecliți „capcazieni”.

De aceea internaționalismul din partea națiunii asuprite, sau al așa-zisei națiuni „mari” (mare numai prin violențele ei, numai în felul cum este mare un satrap), trebuie să constea nu numai în respectarea unei egalități formale între națiuni, dar și în acceptarea unei anumite inegalități care să compenseze din partea națiunii asuprite, a națiunii mari, inegalitatea ce se creează de fapt în viață. Cine n-a înțeles acest lucru dovedește că n-a înțeles ce înseamnă o atitudine cu adevărat proletară în problema națională, că a rămas în fond la punctul de vedere mic-burghez și de aceea nu poate să nu alunece în fiecare clipă spre punctul de vedere burghez.

Ce este important pentru proletar? Pentru el este nu numai important, dar și absolut necesar ca în lupta de clasă proletară să-și asigure un maximum de încredere din partea celor de alt neam. Și ce este necesar pentru asta? Este necesar să existe o egalitate nu numai formală. Este necesar ca proletarul să compenseze, într-un fel sau altul, prin atitudinea lui sau prin concesiile lui față de cei de alt neam, neîncrederea, suspiciunea, ofensele care în trecutul istoric le-au fost aduse de guvernul națiunii „dominante”.

Cred că pentru bolșevici, pentru comuniști, nu este nevoie să mai explicăm încă o dată și în mod amănunțit acest lucru. Și cred că în cazul de față, în ceea ce privește națiunea gruzină, avem un exemplu tipic în care o atitudine cu adevărat proletară cere din partea noastră o comportare

extrem de precaută, preventivoare și conciliantă. Un gruzin care desconsideră această latură a problemei, care aruncă cu ușurință acuzația de „social-naționalism“ (în timp ce el însuși este nu numai un adevărat și autentic „social-național“, dar și un brutal satrap velicorus), un asemenea gruzin încalcă, în fond, interesele solidarității de clasă proletare, pentru că nimic nu frânează într-atît dezvoltarea și consolidarea solidarității de clasă proletare ca nedreptatea națională și față de nimic nu sînt atît de sensibile minoritățile naționale „jignite“ ca față de egalitate și de încălcarea ei — chiar dacă această încălcare se datorește unei neglijențe, chiar dacă se face în glumă —, ca față de încălcarea acestei egalități de către tovarășii lor proletari. Iată de ce în cazul de față este mai bine ca atitudinea conciliantă și îngăduitoare față de minoritățile naționale să depășească limitele necesare decît să nu le atingă. Iată de ce în cazul de față interesul fundamental al solidarității proletare și, prin urmare, al luptei de clasă proletare cere ca în problema națională să nu adoptăm niciodată o atitudine formală, ci să avem neapărat și permanent în vedere deosebirea de atitudine a proletariatului unei națiuni asupra (sau mici) față de națiunea asupra (sau mare).

Lenin

Text consemnat de M. V.
31. XII. 1922

Continuarea însemnărilor.
31 decembrie 1922

Dar ce măsuri practice trebuie să luăm în situația ce s-a creat ?

În primul rînd, trebuie să menținem și să consolidăm uniunea republicilor socialiste ; în privința acestei măsuri nu poate să existe nici o îndoială. Ea ne este necesară nouă, așa cum este necesară și proletariatului comunist din lumea întreagă pentru lupta împotriva burgheziei mondiale și pentru apărarea împotriva intrigilor ei.

În al doilea rînd, trebuie să menținem uniunea republicilor socialiste în ce privește aparatul diplomatic. În trecut fie zis, acest aparat constituie o excepție în cadrul aparatu-

lui nostru de stat. În aparatul diplomatic noi n-am admis nici un om cît de cît influent din vechiul aparat țarist. În el toate cadrele cu funcții mai importante sînt recrutate din rîndul comuniștilor. De aceea aparatul acesta și-a cîștigat de pe acum (putem spune cu certitudine acest lucru) denumirea de aparat comunist verificat, care este curățit într-o măsură incomparabil mai mare de vechile elemente țariste, burgheze și mic-burgheze, decît acela cu care sîntem nevoiți să lucrăm în celelalte comisariate ale poporului.

În al treilea rînd, trebuie sancționat în mod exemplar tov. Ordjonikidze (spun asta cu regret, cu atît mai mult cu cît personal mă număr printre prietenii lui și am lucrat cu dînsul în străinătate, în emigrație) și totodată verificate sau examinate din nou toate materialele comisiei Dzerjinski pentru a corija marele număr de erori și de aprecieri pătinitoare pe care, fără îndoială, le conțin. Răspunzători, din punct de vedere politic, pentru această întregă campanie cu adevărat naționalistă velicorusă trebuie făcuți, fi-rește, Stalin și Dzerjinski.

În al patrulea rînd, trebuie să introducem cele mai stricte reguli în ceea ce privește folosirea limbii naționale în republicile neruse care fac parte din uniunea noastră și să controlăm deosebit de minuțios aplicarea lor. Nu încapе îndoială că la noi, în actuala situație a aparatului nostru, sub pretextul unității serviciilor feroviare, sub pretextul unității serviciilor fiscale etc., își vor face loc o mulțime de abuzuri de factură neaoș rusească. Pentru lupta împotriva acestor abuzuri e nevoie de o inventivitate deosebită, fără a mai vorbi de sinceritatea deosebită de care trebuie să dea dovadă cei ce se vor angaja într-o asemenea luptă. Aici e nevoie de un cod amănunțit, pe care-l pot întocmi, cu oarecare succes, numai naționali care locuiesc în republica respectivă. Totodată, nu trebuie în nici un caz să excludem dinainte posibilitatea ca după ce am desfășurat toată această activitate, la următorul congres al Sovietelor să revenim la situația anterioară, adică să menținem Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste numai în domeniul militar și diplomatic, iar în celelalte privințe să restabilim independența completă a diferitelor comisariate ale poporului.

Trebuie să avem în vedere că fărâmițarea comisariatelor poporului și lipsa de coordonare între activitatea lor și aceea a instituțiilor din Moscova și din alte centre poate fi paralizată în suficientă măsură prin autoritatea partidului, dacă această autoritate va fi folosită cu o precauție și o imparțialitate cât de cât satisfăcătoare ; neajunsul care poate să decurgă, pentru statul nostru, din lipsa de unificare a aparatelor naționale cu aparatul rus este incomparabil mai mic, infinit mai mic decât acela care ar rezulta nu numai pentru noi, dar și pentru întreaga Internațională, pentru sutele de milioane de oameni aparținând popoarelor din Asia, care în viitorul cel mai apropiat urmează să pășească după noi pe avanscena istoriei. Ar fi să dăm dovadă de un oportunism de neiertat dacă în ajunul acestei pășiri în scenă a Orientului, la începutul trezirii lui, ne-am submina prestigiul de care ne bucurăm în rîndul popoarelor lui printr-o brutalitate și o nedreptate oricît de mică față de propriii noștri alogeni. Una este necesitatea de a ne uni strîns rîndurile împotriva imperialiștilor din Apus, care apără lumea capitalistă ; aici nu poate să existe nici o îndoială, și este de prisos să spun că aprob fără rezervă aceste măsuri. Alta este să adoptăm noi înșine — fie și în chestiuni mărunte — o atitudine imperialistă față de populațiile asuprite, și în felul acesta să subminăm cu totul întreaga noastră sinceritate principială, întreaga noastră susținere principială a luptei împotriva imperialismului. Or, ziua de mîine în istoria mondială va fi tocmai o zi în care popoarele asuprite de imperialism, care au și început să se trezească, se vor trezi definitiv și în care va începe o luptă îndelungată și grea, o luptă decisivă, pentru eliberarea lor.

Lenin

31. XII. 1922

Text consemnat de M. V.

*Publicat pentru prima oară în 1956,
în revista „Kommunist” nr. 9*

*Se tipărește după textul
consemnat de secretară
(un exemplar dactilografiat.*

brie 1922, cu mult înainte de deschiderea acestuia, Lenin a început să adune materialele necesare, cerînd să i se aducă cărți, extrase din ziare, spicuiind din raportul lui V. P. Miliutin, vicepreședinte al C.E.S., date cu privire la situația comerțului, a finanțelor și a industriei, cerîndu-i în scris lui I. I. Hodorovski să-i trimită date cu privire la patronajul celulelor orășenești ale P.C. (b) din Rusia asupra celor sătești și al celulelor sătești asupra celor orășenești. Din planul întocmit pentru cuvîntarea pe care își propunea s-o rostească la congres se vede că Lenin intenționa să abordeze în această cuvîntare o serie de probleme de care s-a ocupat mai tîrziu în ultimele lui articole. — 361.

- 204 În răutățirea stării sănătății nu i-a permis lui V. I. Lenin să participe la lucrările celui de-al X-lea Congres general al Sovietelor din Rusia. În seara zilei de 16 decembrie, N. K. Krupskaja a rugat-o pe secretara de serviciu „ca, în numele lui Vladimir Ilici, să i se comunice lui Stalin că Vl. Ilici nu va lua cuvîntul la congresul Sovietelor“ (volumul de față, p. 500).

Al X-lea Congres general al Sovietelor din Rusia s-a deschis la Moscova în ziua de 23 decembrie 1922. La congres au participat 2 215 delegați, dintre care 488 reprezentanți ai R.S.F.S. Transcaucaziene, R.S.S. Ucrainene și R.S.S. Bielorusse. Lenin a fost ales președinte de onoare al congresului; în aplauzele furtunoase ale delegaților și în sunetele „Internaționalei“, congresul a adoptat textul unei telegrame de salut adresate lui V. I. Lenin.

Congresul a discutat raportul C.E.C. din Rusia și al Consiliului Comisarilor Poporului cu privire la politica internă și externă a Republicii sovietice, precum și rapoartele prezentate de C.E.S., Comisariatul poporului pentru învățămîntul public, Comisariatul poporului pentru finanțe și Comisariatul poporului pentru agricultură. Aprobînd întru totul activitatea guvernului sovietic, în hotărîrile adoptate la aceste rapoarte congresul a trasat o serie întreagă de măsuri menite să ducă la o nouă consolidare a industriei, agriculturii și finanțelor. La 26 decembrie, congresul a ascultat raportul cu privire la unirea republicilor sovietice, și a doua zi, în ultima sa ședință, a adoptat o hotărîre în care a declarat necesară crearea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Congresul a adoptat, de asemenea, un apel către toate popoarele lumii, în care, în numele muncitorilor și țăranilor din Rusia, a confirmat solemn voința sa de pace și a chemat pe oamenii muncii din toate țările să-și unească eforturile cu acelea ale popoarelor Rusiei Sovietice în scopul de „a asigura pacea“ și „a feri omenirea de ororile unor războaie de exterminare“. — 361.

- 205 La 16 octombrie 1922, boala de care suferea V. I. Lenin s-a agravat brusc; în zilele următoare starea sănătății lui Vladimir Ilici s-a înrăutățit și mai mult; mîna dreaptă și piciorul drept au rămas complet paralizate. Lenin era perfect conștient de gravi-

tatea bolii sale și, simțind că s-ar putea ca în viitorul apropiat să-și piardă complet capacitatea de muncă, a hotărât să dicteze o serie de însemnări în care să expună o serie de idei și de considerații pe care le considera „deosebit de importante”: despre căile de construire a socialismului în Rusia, despre partid și măsurile pentru întărirea lui, despre perspectivele mișcării revoluționare mondiale.

La 23 decembrie Lenin a cerut medicilor permisiunea de a dicta stenografei timp de cinci minute, „întrucât — zicea el — îl frământă o problemă și se teme că nu va putea adormi”. Primind permisiunea cerută, Lenin a chemat-o pe M. A. Volodiceva și i-a dictat prima parte a „Scrisorii către congres”. A doua zi Vladimir Ilici și-a exprimat dorința de a continua să dicteze și, față de obiecțiile ridicate de medici, după cum a relatat ulterior M. I. Ulianova, Lenin a pus chestiunea în termeni ultimativi: ori i se va permite să-și dicteze zilnic, fie și scurt timp, „jurnalul”, cum și-a numit Lenin însemnările, ori va refuza orice tratament. La insistențele lui Lenin, i s-a permis să dicteze zilnic timp de 5—10 minute. Ulterior starea sănătății lui Lenin a început să se amelioreze treptat și i s-a permis să dicteze zilnic 30—40 de minute.

Fiind grav bolnav fizicește, Lenin și-a păstrat deplina luciditate a gândirii, neobișnuita sa putere de voință și un optimism robust. Până la data de 6 martie, când în starea sănătății lui Vladimir Ilici s-a produs o nouă înrăutățire bruscă, el a continuat de fapt să lucreze, dictându-și însemnările și pregătindu-se în vederea Congresului al XII-lea al P.C. (b) din Rusia. În acest timp el a dictat câteva scrisori mari și cinci articole.

În zilele de 24, 25 și 26 decembrie 1922, Lenin a continuat să dicteze secretarelor M. A. Volodiceva și L. A. Fotieva „Scrisoarea către congres”. Între 27 și 29 decembrie, Lenin a dictat scrisoarea „Cu privire la atribuirea unor funcții legislative Comisiei de stat a planificării”. La 27 sau la 28 decembrie, pare-se, Vladimir Ilici a dictat următoarea însemnare, în care și-a schițat temele pe care își propunea să le trateze.

„Pro memoria :

În scrisoarea cu privire la mărirea numărului membrilor Comitetului Central nu s-a vorbit despre raporturile dintre membrii Comitetului Central mărit și Inspekția muncitorească-tărănească.

Teme de tratat :

1. Despre Uniunea centrală a cooperativelor de consum și însemnătatea ei din punctul de vedere al n.e.p.-ului.

2. Despre legătura dintre Direcția generală a învățământului profesional și munca de răspîndire a culturii și științei în popor.

3. Despre problema națională și internaționalism (în legătură cu recentul conflict din partidul gruzin).

4. Despre noul volum de statistică a învățământului public, apărut în 1922”.

În ziua de 29 decembrie Lenin a dictat însemnarea „La capitolul privitor la mărirea numărului membrilor C.C.”; în zilele de 30 și 31 decembrie 1922 — scrisoarea „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»”, iar la 4 ianuarie 1923 — completarea la partea a doua a „Scrisorii către congres”.

Între 2 ianuarie și 9 februarie Lenin a dictat articolele: „Pagini de jurnal”, „Despre cooperatie”, „Despre revoluția noastră (Pe marginea însemnărilor lui N. Suhanov)”, „Cum să reorganizăm Rabkrinul (Propunere pentru Congresul al XII-lea al partidului)”, „Mai bine mai puțin, dar mai bine”.

„Toate articolele și documentele — scria mai târziu, în 1929, M. A. Volodiceva — dictate de V. I. Lenin cu începere din (20) decembrie 1922 și pînă la începutul lunii martie 1923 se transcriau, potrivit dorinței lui V. I. Lenin, în cinci exemplare, care se repartizau astfel: unul pentru el, trei exemplare pentru Nadejda Konstantinovna și unul (strict secret) pentru secretariatul său. Exemplarul care se trimitea la «Pravda», cu toate modificările și schimbările definitive, dactilografiat pe curat, era revăzut de V. I. Lenin, după care se transmitea Mariei Ilicina. Modificările se introduceau și în cele trei copii pe care le primea Nadejda Konstantinovna. Ciornele de copii se ardeau. V. I. Lenin m-a rugat ca pe plicurile sigilate cu ceară, în care, la cererea lui, se păstrau copiile documentelor, să menționez că pot fi deschise numai de el personal, iar după moartea lui numai de Nadejda Konstantinovna. În mențiunea pe care o făceam pe plicuri, eu omiteam cuvintele: «iar după moartea lui». Exemplarele pentru V. I. Lenin se puneau într-un dosar șnuruit, spre a putea fi mai lesne folosite”.

Scrisorile dictate de Lenin cu privire la problemele interne de partid nu au fost publicate pe atunci, dar articolele au fost publicate imediat în „Pravda”. Indicațiile cuprinse în ultimele sale articole și scrisori au stat la baza hotărîrilor Congresului al XII-lea, Conferinței a XIII-a și Congresului al XIII-lea ale P.C. (b) din Rusia.

În decembrie 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. a hotărît ca „Scrisoarea către congres” (însemnările din 24—25 decembrie 1922 și din 4 ianuarie 1923) să fie anexată la stenograma congresului; totodată, el a hotărît ca aceste însemnări, împreună cu alte scrisori ale lui Lenin cu privire la probleme interne de partid, să fie publicate în „Culegeri din Lenin”. În conformitate cu această hotărîre, însemnările lui Lenin din 24—25 decembrie 1922 și din 4 ianuarie 1923 au fost publicate în buletinul nr. 30 al Congresului al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. Dar partea a doua a hotărîrii Congresului al XV-lea nu a fost adusă la îndeplinire în perioada cultului personalității lui Stalin: scrisorile lui Lenin cu privire la probleme interne de partid nu au fost publicate nici în „Culegeri din Lenin”, nici în alte publicații. În 1956, potrivit hotărîrii C.C. al P.C.U.S., aceste scrisori au fost aduse la cunoștința

Congresului al XX-lea al partidului, iar apoi au fost trimise organizațiilor de partid și publicate în nr. 9 din 1956 al revistei „Kommunist”, editate într-o broșură cu tiraj de masă și incluse în vol. 36 din ediția a 4-a a Operelelor lui V. I. Lenin. — 363.

206 „Scrisoare către congres” conține însemnările dictate de V. I. Lenin în zilele de 23, 24, 25 și 26 decembrie 1922, 29 decembrie 1922 („La capitolul privitor la mărirea numărului membrilor C.C.”) și 4 ianuarie 1923 (Completare la scrisoarea din 24 decembrie 1922).

Prima parte a „Scrisorii către congres” (însemnarea din 23 decembrie 1922) a fost trimisă lui I. V. Stalin în aceeași zi, după cum reiese din „Condica pentru înregistrarea scrisorilor și dispozițiilor lui V. I. Lenin”. În procesele-verbale ale ședințelor Biroului Politic și ale plenarelor C.C. nu este menționată această însemnare a lui V. I. Lenin. Dar este cert că problema mării numărului membrilor C.C. a fost pusă de Comitetul Central al partidului în conformitate cu indicațiile date de Lenin în însemnarea din 23 decembrie (întrucât în articolul „Cum să reorganizăm Rabkrinul” Lenin nu se mai ocupă de problema mării numărului membrilor C.C., ci de necesitatea lărgirii Comisiei Centrale de Control). Propunerile formulate de Lenin în însemnarea din 23 decembrie 1922 și dezvoltate în articolele lui „Cum să reorganizăm Rabkrinul” și „Mai bine mai puțin, dar mai bine” au stat la baza rezoluției în problema organizatorică, întocmită de Comitetul Central al partidului spre a fi prezentată la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia (vezi adnotarea 216).

Cît privește însemnările din 24—25 decembrie 1922 și din 4 ianuarie 1923, însemnări care conțin caracterizarea făcută de el unor membri ai C.C., potrivit voinței lui Lenin, ele au fost predate de N. K. Krupskaja Comitetului Central al partidului după moartea lui Vladimir Ilici, la 18 mai 1924, cîteva zile înaintea deschiderii Congresului al XIII-lea al P.C. (b) din Rusia. În procesul-verbal întocmit cu acest prilej, Nadejda Konstantinovna scria :

„Am predat însemnările pe care Vladimir Ilici le-a dictat, în timpul bolii, în perioada 23 decembrie—23 ianuarie, în total 13 însemnări separate. În acest număr nu intră însemnarea cu privire la problema națională (care în momentul de față se află la Maria Ilinicina).

Unele dintre aceste însemnări (despre Rabkrin, despre Suhanov) sînt deja publicate. Printre însemnările nepublicate figurează cele dictate la 24—25 decembrie 1922 și la 4 ianuarie 1923, care conțin caracterizarea făcută de el unor membri ai Comitetului Central. Vladimir Ilici și-a exprimat dorința fermă ca după moartea lui aceste însemnări să fie aduse la cunoștința congresului ordinar al partidului. *N. Krupskaja*”.

Plenara C.C. din 21 mai 1924, după ce a ascultat o informare prezentată de comisia pentru recepționarea hîrțurilor rămase de la V. I. Lenin, a adoptat următoarea hotărîre : „Potrivit

voinței lui Vladimir Ilici, documentele citite la plenară vor fi aduse la cunoștința congresului pe delegații, cu indicația că nu sînt destinate publicității; respectiva informare a delegațiilor se face de către membrii comisiei pentru recepționarea hîrtiilor rămase de la Vladimir Ilici“.

În conformitate cu această hotărîre și potrivit hotărîrii prezidiului Congresului al XIII-lea al partidului, „Scrisoarea către congres“ a fost citită pe delegații. — 365.

- 207 Scrisoarea „*Cu privire la atribuirea unor funcții legislative Comisiei de stat a planificării*“ a fost predată de către N. K. Krupskaja Comitetului Central al partidului la începutul lunii iunie 1923. La 14 iunie Biroul Politic a hotărît „ca însemnările tov. Lenin cu privire la Comisia de stat a planificării să fie trimise membrilor și membrilor supleanți ai C.C. spre a lua cunoștință de ele“. Indicațiile lui Lenin și-au găsit oglindirea în rezoluția Conferinței a XIII-a a P.C. (b) din Rusia „Despre sarcinile imediate ale politicii economice“ (Secțiunea a VIII-a — „Despre necesitatea întăririi principiului planificării“) (vezi Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, București, E.P.L.P. 1954, p. 822). — 371.

- 208 Scrisoarea lui V. I. Lenin „*În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»*“ a fost scrisă în legătură cu constituirea U.R.S.S. și a fost consacrată problemei relațiilor dintre popoarele Țării sovietice.

Ceea ce l-a determinat neîmijlocit pe V. I. Lenin să scrie această scrisoare a fost conflictul izbucnit în rîndurile Partidului Comunist din Gruzia între Comitetul organizației ținutale de partid Transcaucazia, în frunte cu G. K. Ordjonikidze, și grupul P. G. Mdivani.

Comitetul organizației ținutale de partid Transcaucazia, iar mai înainte Biroul pentru Caucaz al C.C. al P.C. (b) din Rusia au promovat o linie principală justă urmărind unirea republicilor din Transcaucazia, combătînd poziția fundamental greșită a grupului Mdivani, care de fapt frîna unirea economică și politică a republicilor transcaucaziene și tindea să permanentizeze izolarea Gruziei, făcînd astfel jocul naționalismului burghez, al menșevicilor gruzini. Comuniștii din Gruzia au apreciat just, la congresele și conferințele lor, la adunările activului de partid, că această poziție a lui Mdivani și a adepților lui constituie o deviere spre naționalism. Lenin a criticat vederile principale greșite ale lui Mdivani și adepților lui. Tocmai în opoziție cu atitudinea grupului Mdivani a subliniat el, în hotărîrea Biroului Politic al C.C. al partidului cu privire la crearea federației transcaucaziene, scrisă de el în noiembrie 1921: „Să se considere că o federație a republicilor transcaucaziene este întru totul justă din punct de vedere principal și trebuie constituită neapărat“ (Opere complete, vol. 44, București, Editura politică, 1967, ed. a doua, p. 258).

Cînd și după plenara din octombrie (1922) a C.C. al P.C. (b) din Rusia adepții lui Mdivani au continuat să ceară insistent ca Gruzia să intre în Uniunea R.S.R. direct, și nu ca membră a federației transcaucaziene, Lenin, într-o telegramă adresată Comitetului organizației ținutale de partid Transcauzia și Comitetului Central al P.C. din Gruzia, și-a exprimat nemulțumirea față de acțiunile adepților lui Mdivani și a condamnat cu hotărîre „atacurile lor împotriva lui Ordjonikidze”. „Am fost convins — scria Lenin — că toate divergențele au fost lichidate prin hotărîrile plenarei C.C. cu participarea mea indirectă și cu participarea directă a lui Mdivani” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

Greșeli serioase a comis cu acest prilej și Ordjonikidze. El nu a dat dovadă de suplețea și de prudența necesară în aplicarea politicii naționale a partidului în Gruzia, a recurs la metode administrative și s-a făcut vinovat de pripeală în aplicarea unor măsuri, nu întotdeauna a ținut el seama de părerea și de drepturile C.C. al P.C. din Gruzia. Ordjonikidze n-a dat dovadă de stăpînire de sine în relațiile lui cu grupul Mdivani. Lucrurile au ajuns pînă acolo, încît Ordjonikidze, fiind ofensat de unul dintre partizanii acestui grup, a ripostat lovindu-l.

Exprimîndu-și dezacordul cu poziția Comitetului organizației ținutale de partid Transcauzia, partizanii lui Mdivani, care aveau majoritatea în C.C. al P.C. din Gruzia, au declarat că se retrag din C.C. și s-au plîns Comitetului Central al P.C. (b) din Rusia. La 25 noiembrie 1922, Biroul Politic a hotărît să trimită în Gruzia o comisie prezidată de F. E. Dzerjinski, care să examineze de urgență cererea membrilor C.C. al P.C. din Gruzia.

Pe Lenin îl îngrijora deosebit de mult „problema gruzină” și, după cum se vede din „Jurnalul secretarelor de serviciu”, el a așteptat cu multă nerăbdare întoarcerea lui Dzerjinski. La 12 decembrie a sosit Dzerjinski la Moscova, și, în aceeași zi, Vladimir Ilici a avut cu el o lungă convorbire. Mai tîrziu, în ianuarie 1923, Lenin a spus Lidiei Aleksandrovna Fotieva : „Înainte de îmbolnăvirea mea, Dzerjinski mi-a vorbit despre activitatea acestei comisii și despre «incident», și aceasta mi-a făcut o impresie penibilă” (vezi volumul de față, p. 503). Lenin lega „problema gruzină” de problema generală a constituirii U.R.S.S. și se întreba plin de îngrijorare cît de consecvent vor fi aplicate principiile internaționalismului proletar la unirea republicilor sovietice. Vladimir Ilici își propusese să dicteze la 14 decembrie o scrisoare în problema națională, cu privire la constituirea U.R.S.S., dar nu și-a putut realiza atunci intenția. Printre temele dictate de Lenin la 27 sau 28 decembrie pentru scrisorile și articolele sale viitoare figurează și următoarea : „Despre problema națională și internaționalism (în legătură cu recentul conflict din partidul gruzin)”.

În scrisoarea intitulată „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»”, Lenin condamnă atitudinea lui

Ordjonikidze. El arată că, după părerea sa, comisia Dzerjinski nu a dat dovadă de cuvenita nepărtinire în cercetarea „conflictului gruzin”. După părerea lui Lenin, răspunderea politică a acestui conflict o purta în primul rând Stalin, ca secretar general al C.C., întrucât a comis o serie de grave greșeli la unirea republicilor. Lenin nu sprijinea poziția, principală greșită, a lui Mdivani în problemele Federației Transcaucaziene și a constituirii U.R.S.S. Dar, considerând că pericolul principal îl constituia pe atunci șovinismul de națiune dominantă și că sarcina de a lupta împotriva lui revine în primul rând comuniștilor din rândurile fostei națiuni dominante, Lenin și-a concentrat atenția îndeosebi asupra greșelilor comise de Stalin, Dzerjinski și Ordjonikidze în „problema gruzină”.

În scrisoarea intitulată „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»”, Lenin se ocupă de problemele esențiale ale politicii naționale a partidului. El vedea în această scrisoare un document-directivă și, de aceea, îi acorda o mare însemnătate și intenționa s-o publice ulterior ca articol de ziar. Dar subita agravare a bolii sale după 6 martie 1923 l-a împiedicat pe Vladimir Ilici să dea dispoziții definitive în privința acestei scrisori. La 16 aprilie 1923, L. A. Fotieva a trimis-o Biroului Politic. La Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, textul scrisorii a fost citit pe delegații. În conformitate cu indicațiile lui Lenin, în proiectul de hotărâre a congresului cu privire la problema națională au fost introduse o serie de importante modificări și completări. — 378.

- 209 Articolul „*Pagini de jurnal*” a fost dictat de V. I. Lenin, după cât se pare, în două reprize. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar dactilografiat al textului dictat prima dată; acest text nu conține tabelul știutorilor de carte din Rusia și se încheie cu alineatul care începe cu cuvântul „Învățătorul...”. După ce a revăzut textul dictat, Lenin a schițat în patru puncte următoarele completări: „1) de adăugat statistica știutorilor de carte, potrivit recensământului din 1920 în comparație cu cel din 1897, 2) de adăugat ceva despre patronajul muncitorilor din celulele orășenești asupra celor sătești, 3) de adăugat că în primul rând trebuie reduse nu cheltuielile Comisariatului poporului pentru învățământul public, ci cheltuielile altor departamente în favoarea Comisariatului poporului pentru învățământul public, 4) de adăugat că trebuie intensificată munca și sporite fondurile pentru organizarea învățătorimii și pentru a o transforma pe aceasta într-un reazem de nădejde al orînduirii sovietice, ceea ce, spre deosebire de orînduirea burgheză, e întru totul realizabil la noi (o atenție deosebită trebuie acordată plecărilor la țară și cheltuielilor legate de ele, pentru ca perioada de vară să poată fi folosită în vederea ridicării calificării învățătorului)” (toate aceste patru puncte au fost scrise cu mîna, de secretară, pe același exemplar dactilografiat).